

שבת הראי"ה

ליקוטים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל
רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת
קרח

גליון מספר 79

יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyyaa@gmail.com ♦
או להתקשר למספר: 0546573528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

אורות הפרשה

פי כל העדה כלם קדושים וטו, וגו.

ומדוע תתנשאו על קהל ד' [שם].

בשבת פרשת קורח, בשיחתו בסעודה שלישית, הגיב מרן הראי"ה על מודעה שפרסמו הקנאים כנגדו, שהופיעה לקראת אותה שבת, ואמר: "בדבר שהאדם מצטיין – היריב מתקיפו. בפרשת קורח נאמר שהתקיפו את משה רבינו ואמרו: 'למה תתנשאו על עם ה'' ובפרשה שלפני כן נאמר: 'והאיש משה עניו מאוד' [מפי הרב בצלאל זילטי זצ"ל, 'שבחי הראי"ה' עמ' רנא. וראה דברי הגר"י משאש זצ"ל, 'אוצרות הראי"ה' ח"א עמ' 77].
ובחזונו אחרת, אמר הראי"ה: "כשמקטרגים על אדם והקטרוג נובע ממקור לא טוב – מסבכים מהשמים שהקטרוג יהיה במקום החזק ביותר של האדם, במקום שאין שייך בו כל קטרוג עליו. חז"ל אמרו על משה 'ויביתו אחרי משה' – 'שחשדו בו באשת איש. בו, במשה, שהיה פרוש מן האשה'...
"כך הם חושדים בי באמונה, במקום החזק ביותר שלי!" [שם, מפי הרב ניסן זק"ש זצ"ל. וראה הסברו של הגר"י יצחק דוד אתרוג זצ"ל לדברים אלו, בספרו 'פרי עץ הדר' ח"ו עמ' קפב].
ומוסיף על כך הרב משה צוריאלי שליט"א, כי שמו של הרב, "אברהם יצחק הכהן קוק" – בגימטריא "צדיק באמונתו יחיה" ! [אוצרות הראי"ה' ח"א עמ' 100].

"ולא אוכל בלתי אם להזכיר את דברי הגאון האמיתי, עטרת ראשנו, הרב קוק שליט"א, אשר כדרכו בירר את העניין בטוב טעם לאמר: חז"ל אמרו, קורח שפיקח היה, מה ראה לשטות זה (מדרש רבה). כי מתוך דבריו של קורח, אומר הגאון הרב קוק, רואים אנו שלא נכונה ידבר ואין שום יסוד לטענותיו, כיוון שהוא בעצמו מודה בקדושת עם ישראל באומרו: כלנו קדושים. כי רק אדם אשר אינו מודה בקיום ההבדל במין האנושי, היה יכול לטעון דברי קורח. ואף על פי שטענותיו היו בכל אופן מתנגדים לחוקי המציאות, אולם אוולת ושטות לא היינו רואים בטענות כגון אלו. אבל קרח זה, כיוון שכל טענותיו מבוססות הן על אמונתו בקדושת ישראל, הלא מודה הוא בהכרח, כי יש הבדל במין האנושי והקב"ה אשר הבדיל בין מים למים, הבדיל גם בין אדם לאדם, והא ראייה: עם ישראל, שאינו אלא קבוצה של יחידים, מובדל ומופרש הוא מיתר העמים. ומכיון שהודה קורח, כי אותו ההבדל הנמצא בין אור לחושך, נמצא גם בין ישראל לעמים, מן ההכרח אפוא, שאותו ההבדל הנמצא במין האנושי, היינו: בין ישראל לעמים, יתקיים גם בעם ישראל עצמו" [קובץ 'אפריון', תרפ"ד, עמ' 78].

אורות הראי"ה

קשרי הידידות בין מרן הראי"ה זיע"א

והגר"ר זליג ראובן בנגיס זצ"ל, ראב"ד העדה החרדית (ג')

פרק ג': מעשה בשעון וכבוד תורה

מנוחה ומרגוע לגדולי ישראל

כניסה גם אליו, הוא עתה בן חמישים שנה, בתי היא בת מ"ח שנה, שמה הוא חיה מושא, ולהם בן יחיד שמו הוא יוסף שלום.
ואני מבקש מכבודו היתר כניסה עבורם ג"כ [...]. ימחול נא ידידי על צורת המכתב הזה, שלא נכתב כהראוי לאיש רום המעלה כמוהו, כי ל"ע לוקיתי מאוד בחולי עיניים, ה"י רחם. ולזאת מוכרח אני ג"כ לקצר בדברי אהבה וכבוד ולמעט בדברים בכל האפשרי. ידידו המברכו שיתברך ממעון הברכות כנפשו הטהורה, מלב ונפש. שלמה ב"ר חיים חייקיל המכונה אלייאשיאוו" [אגרות לראי"ה' אגרת קלב].

מחאה על כבוד התורה

גם ר' זליג ראובן בנגיס זצ"ל, היה מגיע לתקופת מרגוע בחוף הים בדובלין. הוא בוודאי שמח להיפגש שוב עם חברו האהוב מתקופת לימודיו בוולוז'ין – מרן הראי"ה, ששהה אף הוא בדובלין. במהלך ימי שהייתם בדובלין, התרחש הסיפור הבא, שסיפר ר' אביגדור ריבלין ז"ל:
בקיץ מסויים, היה בין הבאים לדובלין ר' זליג ראובן בנגיס, שבאותם הימים נהג אבילות והקפיד לעבור לפני התיבה יום יום. והנה הגיע גם בעל בית נכבד מעשירי העיר ליבוי, שגם הוא היה אבל, וגם הוא דאג למניין קבוע לעבור בו לפני התיבה יום יום. כל עוד שנמשך עיצומו של הנופש, כשהמקום היה מלא אורחים, היו שם בביהכ"ס כמה וכמה מניינים, ולא היה צר המקום לשני האבלים, אבל הגיעו ימי סיום עונת הקיט, והאורחים התמעטו, ואז היו כבר קשיים בריכוזו המניין לתפילה. וכל אחד דאג מבעוד ערב לזמן נופשים שלא יחסרו בתפילת שחרית למניינו. והנה ביום אחד, לאחר שר' זליג ראובן ארגן את מניינו, הגיע אותו בעל בית מליבוי והתחיל טורח באיסוף המניין שלו, והיה נדמה לו שכאילו ר' זליג ראובן לקח מישהו מאנשיו, ועתה נאלץ להתרועע ולחפש מי שישלים לו את המנין. ומתוך שנהג כבוד בעצמו, התפרץ בצעקות כלפי ר' זליג ראובן, ואף הפליט מילת גנאי חמורה נגדו.

מידי קיץ בקיץ, לעת צאת הנופשים, היה מגיע רבה של בויסק – הראי"ה קוק – לשפת הים הבלטי בדובלין למנוחת מרגוע. היה זה מקום קיט של רבנים ותלמידי חכמים, ואף בעלי בתים נכבדים הגיעו אליו, לא רק ליהנות ממי הים, אלא גם מזיו תורתם של גדולים, חכמי תורה ואנשי מידות. במקום זה נפגש מרן הראי"ה עם רבים מגדולי ישראל, ביניהם הגאון ר' דוב זאב ליבשיץ זצ"ל רבה של סרעדניק; הגאון ר' שמואל מוהליבר זצ"ל, רבה של ביאליסטוק חובבי ציון; הגאון ר' אברהם אלישוב זצ"ל (אביו של הגרי"ש אלישיב שליט"א); הגאון ר' מנחם מנדל ז"ק זצ"ל, שהיה לימים רבה של ריגא. קיימים סיפורים רבים ומעניינים על פגישות אלו בין מרן הראי"ה לגדולי ישראל בחוף הים [ראה בספר 'של הראי"ה' עמ' קה, קלו, קלח]. ומעניין הדבר, כי רבים וטובים מחבריו ומקורביו של מרן הראי"ה, הפעם הראשונה שנפגשו עמו, הייתה במסגרת תקופת מרגוע זו. כך למשל הפגישות הראשונות בין הראי"ה לבין הגר"ר אברהם אלישוב זצ"ל הייתה במסגרת זו, כפי שמעיד חותנו – הגה"ק ר' שלמה אלישוב זצ"ל, בעל ה'לשם שבו ואחלמה', ידידו ואהבו של מרן הראי"ה:
"בעה"י עש"ק ס' אמור תרפ"ב האמעל. כבוד הרב הגאון, פאר הדור, ידיד עליון ואהוב נפשי, מהראי"ה הכהן, הרב הכולל, המכונה קוק שליט"א ויאר נרו לעולמים. [...] אמנם ידידי, הנה יש לי פה [...] חתני הר' הג' מהר"א שליט"א (ר' אברהם אלישוב), אשר הוא משתמש פה זה איזה שנים בכתר הרבנות בתוך שאר הרבנים המובהקים דפה, ואה ערך ט"ו שנה אשר כבוד גאונו שליט"א היה מכיר לו היטיב ע"י שהיה עמו איזה פעמים בדובלין הסמוך לריגא על הרחצה בים, והוא מוסמך מכבודו. והנה קשה לי מאוד להפרד ממנו, ולזאת בבקשתי הוא לשלוח נא ונא היתר

גמילות חסד מופלאה

באחת משנות תרפ"ז – תרפ"ט, הגיעה אישה עניה למשרד גמילות החסד 'שערי חסד' בעיר העתיקה בירושלים, ובקשה לאשר לה הלוואה בתשלומים. כששאלה – כמקובל – מי הם הערבים שלה, ענתה שערבים אין לה, אבל יש לה משכון בעל ערך, והוציאה מארנקה שעון זהב נאה והניחה על השולחן. כשלקח מנהל הגמ"ח – ר' נפתלי פרוש ז"ל – את השעון בידו, הבחין מיד שזה שעון לא רגיל, וכשהוסיף להסתכל בו נבחר לו שהשעון הזה – זהב טהור הוא, מלאכת מחשבת משוכללת ביותר, שכמותו טרם נראה בארץ. למראה בגדי העוני של האישה נתעורר אצלו חשד, שמשוהו כאן לא כשורה, והוא הרשה לעצמו לשאול את האישה, איך הגיע אליה שעון כזה. האישה ניסתה להתחמק מתשובה, אולם ר' נפתלי לא הרפה, עד שנאלצה לגלות את האמת:

"הייתי אצל הרב קוק, סיפרתי לו על מצבי הקשה ובקשתי ממנו עזרה, ואז אמר לי הרב כי היה רוצה לעזור לי בכל יכולתו, אולם לצערו אין לו בשעה זו שום כסף, אבל הוא מוכן לתת לי את שעון הזהב שלו, בכדי לתת אותו כערבון באחד מהגמחי"ם".

האם הרב קוק מכיר אותך? – שסע ר' נפתלי את ספור האישה. "לא", השיבה האישה, והמשיכה לספר: "היססתי בדעתי אולם הרב קם והלך והביא את השעון הזה ומסר אותו לי. ובלתי ברירה במצבי המר הסכמתי ולקחתי את השעון".

ר' נפתלי נרעש מסיפורה של האישה, עד היכן נדיבות לבו של הראי"ה מגעת, והוא אמר לאישה: "אנחנו כבר נמצא דרך לאשר לך את הגמ"ח, אבל את השעון חייבים להחזיר מיד להרב". והוא שלח שליח מיוחד, ובידו החזיר את שעון הזהב למרן הראי"ה.

עד כאן תיאור הספור כפי שסיפרו ר' אביגדור ריבלין [והוא לקוח מתוך הספר 'של הראי"ה' להגאון רבי משה צבי נריה זצ"ל, עמ' קנד-קנח]. ועל כך נוסף, כי מחאתו החריפה של הראי"ה על ביזוי ת"ח, עוררה הדים רבים. כך לדוגמה, כעבור מספר שנים, כותב לו ידידו הגאון הריב"ז זצ"ל: "מכיר אני כבוד תורתו מימי נעוריו, שהיה מלא קדושה, וקפץ כגיבור בדובעלין, כשאחד ביזה להרב מבאדקי (ר' זליג ראובן זצ"ל) והכה כת"ר אותו על הלחי, משום ביזיון וזילותא דצורבא מרבנן, והראה מסירות נפש ממש בזמן ההוא" [מבאב בספר 'בשדה הראי"ה' עמ' 135].

להיזהר ממחלוקת עם "הבשר"

ובא סוף המעשה, מעשה החסד הטהור, של מסירת שעון הזהב לאישה ענייה בלתי מוכרת, והוכיח על תחילת המעשה – מעשה הקנאות, שאף הוא טהור ונקי מכל פגם, וכל כולו קדוש היה, כקנאותו של פינחס – "בקנאו את קנאתי בתוכם". ובעניין זה היה מרן הראי"ה גאון מופלא; הייתה לו ההבנה הנכונה מתי ראוי לנהוג ביד תקיפה, ומתי להימנע מכך. וגם בפעמים שהיה נצרך להוכיח – נבעה תוכחתו מתוך טהרה ומתוך אהבה מסותרת.

כזה היה גם ר' זליג ראובן בנגיס זצ"ל. נינו, ר' שלום גריי, מעיד כי הוא היה סבלן עצום ורך מוג כאיש פשוט, והיה אפשר לדבר איתו על הכל. תכונת נפשו הייתה רחוקה מקנאות. גם כשהיה נצרך לפעול בצורה חריפה ולהתלבש במידת הקנאות – הוא עשה זאת בבחינת הוראת שעה [קונטרס ייחי ראובן, מובא בישיורון] כך י"ב].

באחד ממאמריו, מזהיר ר' זליג ראובן מפני בעל המחלוקת, וכותב כך: "ל... שהוא מורה היתר לעצמו להסית גם אלה בני בליעל להחזיק לימינו וכו' ולאיים על הציבור, והכל לשם שמים לפנים, אבל הלא רק למראה עיניים אפשר לו להטעות לבני אדם, אבל האלוקים יראה ללבב, וקמי שמיא גליא כי נהפוך הוא, כי רק ע"י תשוקתו למחלוקת ותפצו להכעיס ולנצח וכו' וכו' לפגוע בכבוד ת"ח ולהראות כוחו כי עז וכו' לכן עושה מה שעושה, ולא מאהבת הטוב, רק מאהבת הרע וכו'. והווי שכתוב [בפרשת עקב] "ממרים הייתם עם ד'", כי הנהו ממרה ואומר לשם שמים עושה, אבל יאמר החכם מכל אדם [בסוף קהלת] כי את כל מעשה האלוקים יביא במשפט על כל נעלם, היינו על הנעלם מאתנו בני אדם, אם טוב ואם רע, היינו שגם על הטוב הנגלה לנו לפום ריהטא כי צועק הוא אשר הוא בוחר בטוב וכו', אבל באמת עתיד ליתן את הדין ע"פ" כי בוחן לבבות ד"י [לפגות ראובן ח"א עמ' רמז].

הרצי"ה קוק מספר על אביו מרן הראי"ה כי אם אמנם היה כולו מלא בעדינות וסבלנות, בארבעה דברים היה אפשר לראות אצלו את העניין של "אורייתא הוא דקא מרתחא ליה", ואש רותחת הייתה בוערת בו (כמובן – עפ"י התורה): א. חילול השם. ב. כבוד התורה. ג. דיבת הארץ. ד. פירוודים בכלל ישראל [ע"פ 'מתוך התורה הגואלת' ח"א, ג. אלול תשל"ז].

ויהי"ר שזוכה להרבות כבוד תורה.

הראי"ה, ששהה באותו זמן בביהכ"ס, משקלטו אוזניו את הדבר נדדעזע ונחרד כולו: על דבר כזה אסור לעבור בשתיקה! ביזוי חמור כזה של תלמיד חכם – מחייב תגובה נמרצת. וכשהוא עטוף טלית ותפילין, ניגש מיד אל אותו בעל בית זועם וסטר על לחיו.

התדהמה הייתה כללית: הרב מבויסק (מרן הראי"ה) נתן סטירת לחי ל...! פרסומו הגדול של הרב מבויסק כגאון וצדיק, הגדיל בהרבה את חומר הסטירה, והעובדה שהרב הוא גם מופלא בעדינות מידותיו, והיה ידוע בזהירותו המופלגת בכבוד הבריות, הוסיפה משקל כפול ומכופל למעשה.

היו כאלה שסברו שאותו עשיר, שהיה ידוע כאדם תקיף, ודאי יגיב בחומרה על המעשה ואולי אף יגיש תביעה משפטית נגדו בערכאות השלטון, אולם לא כך התפתחו הדברים. ההוא ארז מיד את חפציו וחזר לעירו.

אולם מעשה סטירת הלחי עשה לו כנפיים והגיע גם לליבוי, ורבה הייתה הבושה בפני קרובים ורחוקים. צל המעשה התחיל רודף אחרי האיש בשכבו ובקומו ובייחוד בלכתו בדרך, בכואו בין אנשים. הוא הגיע למצב נפשי קשה, להרגשה שאינו מוצא לו מקום, והוא החליט שעלי לעקור מעירו וללכת למקום שאין מכירים אותו, ושם יוכל להמשיך בחייו ללא אות הקלון על פניו.

בה בשעה גם העמיקה נקיפת הלב על מעשהו הוא, על ביזיון תלמיד חכם מובהק (שרק אחר כך נודע לו עד כמה גדול אותו אברך בתורה), אף גם על שגרים להרב מבויסק, שהיה נערץ גם עליו, שיזקק לעשות מעשה שהוא כל כך מנוגד לאופיו, לאצילותו ולדרכו בקודש.

הוא ראה בהחלטה לעקור ממקומו, לא רק בריחה מהבושה והחרפה, אלא גם 'גלות מכפרת', וקבלת הדין על מעשה שהוא מתחרט עליו חרטה גמורה, וגלותו היא תשובה על חטא שחטא.

ואז חיסל האישה את עסקיו בעירו ליבוי, והיגר לארצות הברית. שם הוא עלה והצליח במסחרו, וזכה לעושר רב.

מתנה: שעון זהב

כשביקר הראי"ה בארצות הברית, בשנת תרפ"ד, כשכבר כיהן כרבה של ירושלים ורבה הראשי של ארץ ישראל, רבו שוחרי פניו רבנים ואנשי ציבור, והופקד אז משמר כבודו על חדרו במלון, שלא כל האב – גם אם איש נכבד הוא – יכנס בקלות ויגזול את זמנו היקר.

והנה הגיע איש עסקים והפציר מאוד להרשות לו לראות פני הראי"ה, כי יש לו אליו ענין אישי דחוף, וכיון שהאיש עשה רושם טוב, נתנו לו להיכנס.

"הרב ודאי אינו מכיר אותי" – פתח האורח את דברו – "ויותר נכון אינו זוכר אותי, כי עברו בינתיים כשורים וחמש שנה, אבל אני הנני פלוני מהעיר ליבוי, שקיבל סטירת לחי מהרב בעיירה דובעלין, על ביזוי תלמיד חכם.

כתוצאה ממעשה זה, שנתפרסם בכל קורלאנד, חיסלתי את עסקי והגרתי לאמריקה. כאן התחלתי בעסק של מכירת שעונים, וד' הצליח דרכי, העסק התפתח יפה והיום הנני בעל בית חרושת גדול להעשיית שעונים והגעתי למעמד של עושר ממש.

ברור לי שההצלחה באה לי, מפני שקיבלתי עלי את הדין, על שפגעתי בכבודו של תלמיד חכם ועל שגרמתי צער לכבוד הרב, שנאלץ לעשות את המעשה אשר עשה לי. ומחשבות תשובה אלו והעקירה ממקומי, הם הם אשר ודאי הביאו ברכה במעשה די.

ועתה הנה הבאתי לכבוד הרב, שעון זהב מתוצרת בית החרושת שלי, ואם כי ידוע לי כי הרב אינו מקבל מתנות, אולם מתנה זו מיוחדת היא, כולה שלו היא עוד לפני שהייתה שלי, בזכותו זכיתי אני בה, ואני מבקש מאוד שלא ישיב פני ריקם, כי בזה אדע כי קיבל פיוס על הצער שגרמתי לו, וכי נמחה ונסלה עוונתי, ושבה נפשי למנוחתה".

האורח סיים את דבריו בהתרגשות רבה. מרן הראי"ה, שכבר בתחילת דבריו של האורח, זכר יפה את המקרה הלא נעים שקרה לפני שנים בדובלין, נוכח לדעת כי הפעם הוא חייב לצאת מגדרו, ואין לו ברירה אלא לקבל את המתנה. אם יסרב – יגרום הדבר צער רב ליהודי הזה, שוב יפתח הפצע שכבר נגלד, שהנה הרב מבויסק שהוא עתה הרב הראשי לא"י, טרם סלח לו את חטאתו וטרם מחל לו על צערו. קבלת המתנה היא איפוא חסד גדול שהרב יכול לגמול עם הנותן אותה.

הרב נעתר וקיבל את השעון. ואף מצא לנחוץ להוסיף דברי לאורח: נאמר בפרקי אבות על בעלי דין "וכשנפטרים ממך חיסולתו כוכאים, כשקבלו עליהם את הדין" (פ"א, מ"ח). הרי לנו שקבלת הדין הופכת את החייב לזכאי, ואין ספק שצדק כבודו שקבלת הדין היא שגרמה לו ברכה והצלחה.

אלא – הוסיף הראי"ה – הואיל והחטא היה בשעתו ביזוי תלמיד חכם, ראוי לשוב בתשובה המשקל ולהרבות בכבודם של תלמידי חכמים ובכבודה של תורה, וככל שהקב"ה מברך אותו יותר בעסקיו, ישתדל להיות מתמכין דאורייתא, ויתמוך במוסדות התורה ביד נדיבה יותר ובמדה גדושה יותר. למשמע דבריו המעוררים של הראי"ה, אורו פני האורח, והוא קם ויצא מתוך הבטחה כי אכן כן יעשה, ודברי הרב קודש הם לו.

רוצה להיות שותף להפצת האור?
תרום לאור האורות!

ניתן לקבל את העלון מדי שבוע בדוא"ל.

שלחו לנו את כתובת המייל שלכם,

ואנו נשלח לכם מדי שבוע את העלון.

reiyyaa@gmail.com

המפיעים בע"מ

חנות ההוצאה של ספרי מוסד הרב קוק
מבחר גדול של ספרי קודש בכל המקצועות

רחוב ירושלים 28 בני ברק 03-6185979 0523435003

העלון יוצא לאור בסיוע
'פְּרָי שׁוּר' –
הדוכן שלך לספרי קודש
ומוסיקה יהודית.
סניף ראשי:
תחנה מרכזית ירושלים.
פלאפון: 0524797380.

תרבות יהודית מקורית